

Katolíci a tisk.

I.

Dějiny novin jsou snad tak staré jako lidstvo.

Vždy si lidé měli co oznamovat a stále hledali prostředky, jak o významných událostech co nejrychleji uvědomiti všechny zájemce. Od roku 1184 před Kristem, když Řekové šesti ohňovými stanicemi ve vzduchové čáře přes 454 km signalisovali z Malé Asie do Řecka pád Troje, až po nynější reportáž radiovou a v dohledné době televizní, stupňuje se postupem kultury a techniky vývoj zpravodajství. Všechny získané možnosti technické mají vliv v první řadě na vývoj novinářství.

Dnes je to kus potišťeného papíru, nesoucí určité jméno ve své hlavičce, kdysi to byly voskové tabulky, do nichž sta hbitých a pilných rukou rylo zprávy většinou o jednání v senátu římském. Řada poslů, dnešních to kolportérů a kamelotů, pak tyto noviny doručovala do vzdálených provincií. Teprve na rozhraní středověku a novověku vzniká novinářství a počínají vycházet noviny, ovšem zdaleka ne takové, jaké máme dnes.

Byly ručně psané a promlouvaly ke svým váženým, učeným a vznešeným čtenářům formou dopisu. Posílali si je čtenáři, t. j. šlechtici, kupci, učenci i páni radní z míst, kde soustřeďoval se život a přicházeli cizinci. Poněvadž o novinky byl zájem právě takový jako dnes, těmito zprávami se začalo obchodovat. Za určitou odměnu tyto zprávy se shromažďovaly a dodávaly zájemcům, tedy něco podobného jako dnešní předplatné. Těchto letáčků psaných se uchovala pěkná sbírka a nacházíme je skoro ve všech museích.

Vynalezením knihtisku dospělo se postupem doby k vrcholu novinářského zpravodajství. Knihťiskářství bylo jednou z cest do světa vědy a osvěty. Prvními knihtiskaři byli katolíci a první knihy tištěné byly katolické, mezi nimiž první místo náleží Bibli. Církev požehnala tento vynález a v klášteřích také nejdříve bylo tohoto nového umění použito.

Ti, kdož katolíkům v novinách tak často předhazují tmářství a zpátečnictví, jistě si nikdy neuvědomili, že bez vynálezu katolika Guttenberga a počáteční nejtěžší práce v klášteřích by to s tou osvědou a pokrokem dopadalo velmi špatně.

Ovšem pod slovem »noviny«, i když byly později již tištěné, nelze si představovat dnešní noviny s tak pestrým obsahem. Neměly ani určitého označení a první list s označením »časopis« vyšel teprve roku 1502. Pro široké publikum byly tištěny listy nevelkého formátu, tak zvané »letáčky«, které byly prodávány většinou na trzích a měly obsah všelijaký, o mordech a čarodějnicích, většinou asi jako u nás známé pouťové písničky.

V Čechách objevily se podobné letáčky až r. 1515. Mimo letáčky byly vydávány obširnější noviny, které obsahovaly buď několik listů neb i několik archů, často velmi pěkně upravené a zdobené dřevoryty.

První politický časopis jmenoval se »Europas«. Byl založen mědirytci, jenž zprávy, většinou válečné, opatroval ilustracemi a vydával je pravidelně. Tím byla zahájena nová etapa časopisecká, tak zvaný tisk periodický, t. j. list pravidelně vycházející, proti tiskům dřívějším, které tištěny byly pouze od případu k případu. Roku 1609 vyšel ve Štrasburku první týdeník a roku 1660 následuje první deník v Lipsku »Leipziger Zeitung«.

Je zajímavé, že první český periodický časopis počal vycházeti již r. 1579. Knihkupec pražský Daniel Sedlčanský obdržel od císaře a krále Rudolfa II. privilej na vydávání českých novin. Vytiskl r. 1579 první spis, jehož první svazek měl název: »Noviny pořádné celého měsíce září léta Páně 1579. Tak jakž jest podle vůle Jeho Císařské Milosti od osvíceného pána a pana Zbyňka, arcibiskupa pražského, nařízeno, aby jistí impresori pořádně spolu každý měsíc a ne porůznu impresovali.« Příčinnosti knihkupce Sedlčanského děkovati můžeme, že jsme měli pořádné noviny o 18 let dříve než Němci a o 25 let dříve než Angličané.

S přibývajícím kultúrou mění se i duch novin. Počínají vycházeti listy velkého slohu a vznikají časopisy odborné. Není snad oboru, aby nezakládal svůj časopis. Diplomacie, theologie, umění, národní hospodářství atd., vše má své listy, které moralisují, vzdělávají a později i vydělávají, zvláště když Francouz Renaudot zavedl ve svém listě čistě z podnikavosti reklamu, sloužící poptávce a nabídce. Totiž, kdo chtěl něco prodat, koupit nebo pronajmout, oznámil za malý poplatek své jméno a kancelář je v příslušném seznamu otiskla. Ovšem že tento francouzský příklad byl ihned v mnoha zemích následován.

Tím byl dán základ k dnešnímu insertu, bez něhož je vydávání novin vůbec nemyslitelné. Na inserti je závislá prosperita každého časopisu. Mnohé vydavatelství dává přednost insertu před sebe lepším úvodníkem, protože za insert dostane zapláceno, kdežto za úvodník musí zaplatit.

*

Roku 1814 byly noviny tištěny prvně na rychlolisu. Zdokonalují se dorozumivací prostředky, fungují první telegrafní stanice, obtíže vzdálenostní mizejí, doprava se zrychluje, třídní rozdíly společnosti se zmenšují a demokracie je na postupu. Z toho ovšem nejvíce těží časopisy pro svůj rozvoj a rozmach. Ponenáhlu časopis přebírá svou velkou a dodnes nezměněnou úlohu v dějinách vnitřní politiky.

Revoluční rok 1848 přinesl tisku opět částečnou svobodu, kterou v dobách napoleonských a vládou Metternichovou ztratil. Nové časopisy jsou překotně zakládány a zase zanikají. Havlíček zakládá noviny, které jsou opravdovým mezníkem v novém uspořádání a úrovni. Havlíčkovy »Národní noviny«, vyšlé po prvé 5. dubna 1848, jsou již deníkem moderního stylu. Jeho »Slovan« těšil se velké pozornosti veřejnosti, ale i úřadů stát-ních, takže byl brzy úředním nařízením zastaven.

V roce 1848 vycházelo v Praze 20 českých a 17 německých časopisů politických. Všechno novin bylo v Praze 66, což bylo poměrně vysoké číslo a tímto počtem byla Praha hned druhou po Vídni. Po roce 1849 zašlo toto slibné novinářství novodobé a od roku 1852 vycházely po celých 8 let jedině »Úřední pražské noviny«. Absolutismus Bachův zasadil tehdy novinářství těžkou ránu.

Teprve 1. ledna r. 1861 vyšlo první číslo »Národních listů«. Na Slovensku vycházely Štúrovy »Slovenske Národne noviny« s přílohou »Orol tatransky«, Hurbana Vajanského »Národní noviny« a na Moravě Klácelovy »Moravské noviny« od r. 1848 až 1852.

Do prvních voleb všeobecného práva hlasovacího v Rakousku je vývoj českého novinářství v základech hotov. Je to sice novinářství a žurnalistika velice skromná, jsou však v ní uloženy dějiny našeho národního vývoje i výboje až k úplnému dosažení samostatnosti.

Světová válka ponejvíce rozvrátila a zničila naše novinářství krajinské a na čas omezila i náš tisk denní. Leč počátkem roku 1917 rostle význam i síla českého denního listu jako hlavní tri-

buny domácího revolučního zápasu o naši samostatnost. Státní samostatnost povýšila pak základnu československého novinářství velice vysoko. Politický život našich nových dějin projevuje se především novinářsky. Rozměry časopisů se mění, přizpůsobují se velkým časopisům západním, celková úroveň se lepší, náklady stoupají, čtenář hodně čte, vznikají nové a nové časopisy politické i odborné, hospodářské i zábavné. Noviny staly se moderním podnikem plným odborné složitosti.

Náš tisk je ponejvíce soustředěn v hlavním městě státu. Je tím naznačena i dána mohutná kulturní síla Prahy v republice a její vliv na celkové myšlení a na náboženské, kulturní a politické proudy ve státě.

V roce 1926 vycházelo v Praze 1420 periodických časopisů, roku 1929 již 1880. Podle poslední statistiky má Praha celkem: 116 českých nepolitických časopisů, 64 německých, 23 slovenských, 3 maďarské a 12 jiných. Politických časopisů pak 218 českých, 41 německých, 7 slovenských, 9 maďarských a 14 jiných.

V republice bylo celkem roku 1935 z 2370 periodických časopisů: 344 politických českých, 96 německých, 36 slovenských, 28 maďarských a 19 jiných.

Svoboda tisku v Československu je zabezpečena ústavní listinou pod hlavou: »Svoboda tisku, právo shromažďovací a spolkové,« kde se v § 113 stanoví: »Svoboda tisku, jakož i právo klidně a beze zbraně se shromažďovati a tvořiti spolky jsou zabezpečeny. Jest proto v zásadě nedovoleno podrobovati tisk předběžné cenzuře.«

Zvláštním zákonem mohou se však stanovit, jakým omezením podléhají zásady předcházejícího ustanovení za války nebo tehdy, vypuknou-li uvnitř státu nebo na hranicích události ohrožující zvýšenou měrou republikánskou státní formu, ústavu nebo veřejný klid a pořádek.

Naše ústava, která čerpala vzory ze západních demokracií, převzala také zásadu, že v normálních dobách lze proti tisku používat jenom **prostředků represivních**, t. j. zásadu svobodného projevu mínění v mezích zákona. To znamená: napsat, vytisknout a rozšiřovat můžeš co chceš, avšak za všechno odpovídáš trestně, případně i náhradou škody činem způsobené.

Dále může vláda používat **prostředků preventivních**, jimiž je nejen preventivní cenzura, nýbrž i zastavení časopisů, zákaz kolportáže, zákaz o něčem v tisku psáti. Pokud se těchto prostředků používá také v dobách normálních, jsou protiústavní. Bohužel tato protiústavnost nebyla dosud konstatována a odstraněna.

Ku
ru na
ve Š
Počt
1363
land
stát
s 25
s 86
stat
P
cent
dov
t. j.
gon
lest
s v
pol
V
ch
noi
pis
má
Pr
ste
Yc

Je pravda, že ani ve státech demokratických nesmí se psát všechno a že také v nich zasahuje státní moc do svobody časopisů. Je však velký rozdíl mezi demokracií a diktaturou. V demokratickém státním režimu je otázkou pouze, co se smí anebo nesmí napsat, kdežto ve státním režimu autoritativním jest otázkou nejen co se smí anebo nesmí napsat, ale hlavně: kdo smí a kdo nesmí psát!

Úkol 1.

Vynález knihtisku, vznik zpravodajství a počátek novinářství.

Který stát má nejvíce novin? Poměrně nejvíce je jich beze sporu na Islandě, kde na 100.000 obyvatel připadá 18 deníků a pak ve Švýcarech, kde mají 4 mil. obyvatel k dispozici 340 deníků. Počtem deníků je v Evropě na prvním místě Anglie, neboť má 1363 deníků, Německo 1200, Francie 357, Španělsko 250, Holandsko 85 a Itálie 81. V Americe jsou na prvním místě Spojené státy, které mají 2263 deníků. Na druhém místě je Brazílie s 250, pak Argentina s 200, Peru se 150, Kanada se 102, Chile s 86, Mexiko s 82 deníky. Celkem vychází podle posledních statistik na světě asi 50.000 deníků.

Pro zajímavost několik slov o tisku židovském. Polsko je centrum židovského tisku celého světa. V zemi vychází 129 židovských časopisů. Většina z nich jsou časopisy psané »jiddisch«, t. j. židovským žargonem. V samotné Varšavě vychází 46 žargonových novin. Naproti tomu samotný sionistický stát v Palestině vykazuje jen 30 židovských listů. V Polsku jsou města s více než 15.000 obyvateli, která nemají ani jeden časopis polský. Zato dvojce až troje noviny židovské.

V celém světě známé Mezinárodní novinové museum v Cáhách oslavilo loni 50. výročí svého vzniku. Mezi 150.000 jednotlivých výtisků jsou zastoupeny téměř všechny noviny, časopisy i letáky, které kdy byly vytištěny na zeměkouli. Museum má také po exempláři největších a nejmenších novin na světě. První mají hrdý titul »Constellation« a rozměry kulečnickového stolu, jsou vysoké 3 a široké 2 metry. Vyšly roku 1859 v New Yorku u příležitosti výročí prohlášení americké nezávislosti.

Vedle nich vypadá list »El Telegrame«, vytištěný roku 1887 v Guardelajara, vysoký 25 cm a 11 cm široký, velice malý. Na plochu svého obrovského konkurenta z Ameriky by se tyto nejmenší noviny vešly 200krát.

A kdo by uvěřil, že v Paříži dokonce žebráci mají svůj vlastní list? Jmenuje se »Journal de Medingots« a vede jej bývalý notářský úředník, kterého opilství přivedlo na žebráckou hůl. Dopoledne pracuje jako hlavní redaktor, odpoledne pracuje ve svém povolání a postaví se jako žebrák někde na nároží. V rozvážných úvodnicích listu pojednává se o všech stavovských otázkách cechu žebráků, kdežto v insertní části čteme na příklad, že kdesi ve Francii se uvolnilo žebrácké stanoviště, nebo nějaký tulák hledá druhá za účelem společného podnikání. Tyto podivné noviny se ve Francii čtou. Ve své oficiální části žádají odstranění všech cizích živlů ze svého povolání a potlačení nekalé soutěže...

Několik slov též o družstevním tisku. Podle ročenky vydané mezinárodním úřadem práce v Ženevě jest na světě vydáváno celkem 391 družstevních časopisů. Z toho připadá na Evropu 270, Asii 50, Afriku 10, Ameriku 50 a na Australii 10. V naší republice vychází celkem 32 družstevních časopisů, mezi nimiž čelné místo patří »Lidovému hospodáři«, který je ústředním orgánem »Svazu hospodářských družstev čsl.« a »Svazu lidových zemědělců v Čechách.« Je to náš největší a nejrozšířenější katolický časopis družstevní. S počtem vydávaných časopisů družstevních můžeme býti spokojeni. Jsme na prvním místě nejen mezi zeměmi evropskými, nýbrž i celého světa. Nejrozšířenějším družstevním časopisem světa je anglický »The Wheat-sheaf«, vydávaný měsíčně nákladem přes 1 milion výtisků. Na druhém místě jest švédský týdeník »Konsumtbladets«, který má 485.000 výtisků.

Jistě vás bude zajímati náklad, t. j. počet výtisků, udávaný vydavateli v roce 1933, aspoň těch nejhlavnějších denních časopisů.

Lidové listy	44.000,	v neděli	80.000
Národní politika	136.000,	v neděli	360.000
Prager Tagblatt	50.000,	v neděli	70.000
České slovo	20.000,	v neděli	210.000
A-Zet Pondělník	172.000		
A-Zet České slovo	120.000		
Večerní České slovo	445.000		
Telegraf	18.000		
Národní listy	33.000,	v neděli	50.000
Venkov	40.000,	v neděli	75.000
Prager Presse	22.000,	v neděli	40.000

Právo lidu	40.000, v neděli	60.000
Rudé právo	24.000, v neděli	75.000
Polední list	85.000	
Nedělní list	78.000	
Expres	30.000	
Lidové noviny	45.000, v neděli	70.000

Nutno si při těchto nákladech uvědomiti, o jaké ohromné hospodářské hodnoty se jedná nejen v naší republice, ale v celém světě. Ku příkladu: Anglický časopis »Daily Mail« spotřebuje k jedinému vydání, t. j. 2,000.000 výtisků denně, 385 tun rotačního papíru, což obsahuje dřeva z 80 akrů neboli 32 hektarů lesa za jediný den. Představte si, že počet světových časopisů s nákladem větším než milion výtisků denně dosáhl tohoto roku počtu 36.

V naší republice je celkem 753 tiskáren se 150 rotačními stroji, které zaměstnávají celkem asi 30.000 zaměstnanců. Za minulý rok bylo potišťeno celkem 3500 vagonů rotačního papíru o celkové hodnotě přes 95,000.000 Kč, za suroviny potřebné v průmyslu novinářském bylo zapláceno přes 270 mil. Kč.

Z těchto několika číslic je jasně vidět, jak noviny zasahují mocně do hospodářského života našeho. Uvedené číslice týkají se pouze novin. Tisk knih, brožur a ostatních tiskopisů není v nich uveden.

Technický počátek novin byl dán Guttenbergovým vynálezem. Teprve když katolík Guttenberg provedl poměrně dnes jednoduchou myšlenku, když vytvořil jednotlivé kovové litery, jimiž se dal sestavit libovolný text, potřel je tiskařskou černí a lilem počal rozmnožovati — tisknouti sazbu textu na papír — právě tehdy, současně s knihou, začaly noviny žít. Za pár let bude tomu právě 500 roků.

Ovšem proti Guttenbergovi, jenž vytiskl na ručním lisu denně asi 500 archů, a proti rychlolisu, jenž toto množství vytiskl asi za hodinu, je dnešní výkon moderní rotačky přímo pohádkový. Rotačka je nejmohutnější vynález v knihtisku od doby Guttenbergovy. Popíši vám rotačku jednoho ze světových žurnálů »Chicago Daily News«.

Tento časopis má dvojnásobný rozměr »Lidových listů« a tiskne se denně trojí vydání, vždy o nákladu přes půl milionu exemplářů. Rozsah každého vydání je asi 60—80 stran, někdy i s tiskem vícebarevným. Motory o 150 i více HP pohánějí spojených 15 rotaček. Stroj, pracující v plné ohlující síle, může býti zastaven okamžitě během pouhých 15 obrátek, ač dělá 18.000 obrátek za hodinu. Jen k dopravě tohoto stroje bylo za-

potřebí 15 vagonů. Pracuje ve zvláštní konstruované místnosti, aby hluk byl zmenšen a budova ušetřena enormních otřesů. Za hodinu může vytisknouti 32 stran časopisu velikosti »Lidových listů« skoro na půl milionu exemplářů. Spotřebují každých 24 hodin na 120 rolí rotačního papíru, z nichž každá role má délku asi 15 km.

Druhým největším vynálezem v knihtisku je sázecí stroj. Ruční sazba textu by denně vycházejícímu časopisu zajisté nepostačovala. Byly proto sestrojeny mistrné stroje sázecí, jež si s mechanismem rotačky co do důmyslu a podivuhodnosti v ničem nezažádají. Sázecí stroj obsahuje neméně než 18.000 větších součástek, 800 pák, ramen a koleček. Jenom sestavení klávesnice vyžadovalo si 10letého studia. Patent na uvedený stroj představuje spis o 204 arších a více než 1000 detailních kreseb a náčrtů. Patentní úřad potřeboval dobu 8 let k tomu, aby spis prostudoval.

Ovšem že tyto dva nejdůležitější vynálezy v tisku nejsou ani zdaleka první a poslední k těm stům, ba tisícům vynálezů drobnějších, ale při tisku neb dělání novin nepostradatelných. Vše sloužilo a směřovalo a dosud slouží k tomu, aby se noviny co nejrychleji dostaly do rukou čtenářů.

Od události přes reportéra, telefon, telegraf, poštu do redakce — přes redakci, sazárnu, sázecí stroje, korektory, stereotypii k rotačce — od rotačky do expedice, přes roznašečky, šoféry, poštu, dráhu, kolportéra i kamelota konečně do rukou nedočkavého a po zprávách vždy lačnického čtenáře.

*

U novin je nejdůležitější zpráva — událost — její zpracování jest již jen záležitostí technického významu. List rediguje celý štáb schopných a spolehlivých pracovníků. Ale zpráva přichází většinou zvenku a je těžko kontrolovatelná. Vážné listy si nemohou dovolit odvolávat a popírat pravdivost té neb oné dodané zprávy, a proto věnují největší pozornost vlastní zpravodajské službě.

Světové zpravodajské kanceláře pracují se široce rozvětvenou sítí spolupracovníků. Předávají každou zprávu po drátě a jsou zapojeny do všech zemědlů. Listy světové úrovně se snaží dostat zprávu o několik hodin dříve než tiskové kanceláře, které stejný materiál dodávají stům časopisů. Snaží se dostat zprávu takovou, kterou by přinesl jen jejich časopis. Co taková zpráva stojí, je vedlejší.

Londýnský »Times« má svou vlastní zpravodajskou službu. Jeho zvláštní dopisovatele s pevným platem najdete ve všech

dílech světa. Často se stává, že zpráva o 5—10 řádcích vyžádá si nákladu 5—10.000 Kč. Položky za dodané zprávy, které vůbec nebyly otištěny a které sloužily třeba jen k informaci redakce, jdou do velikých obnosů. Za články světových politiků, průmyslníků, hereců a sportovců jsou placeny velké částky. Jedná se většinou o obnosy desetitisícové.

Přírozeně, že redakce jsou vybaveny telegrafem, rozhlasem, televizními přístroji a dálnopisem, který telegram od šanhajského dopisovatele přenese přímo do centrály, vlastními ateliery a laboratořemi a parkem vlastních letadel. Dokonce i vlastní sanitní auta pro poskytnutí první pomoci při neštěstích, aby se od zraněných mohly cestou vytáhnouti nějaké informace.

V Praze podle seznamu »Sdružení zahraničních novinářů« je celkem 88 zahraničních novinářů, kteří zastupují tiskové kanceláře a listy celé Evropy i států mimoevropských. Většina pražských zahraničních dopisovatelů zastupuje několik listů současně. Velké listy anglické a americké mají své dopisovatele pro střední Evropu ve Vídni, kteří pracují se svými informátory v Praze, jimiž jsou opět většinou zahraniční novináři.

*

Politický tisk vyžaduje zvláštní pozornosti pro svůj důležitý sociologický charakter a z okolností, že jest ohniskem politické kultury národa. Tisk bude mít vždy vynikající poslání politické a státobčanské, neboť je historickým představitelem politické tradice a poněvadž dění historické nese především formy politické. Je známo, že politická strana se nejdříve ohlašuje tiskem. Její noviny hledají pro své politické myšlenky stoupence. Bez tisku byla by ideová i politická soudržnost politických stran nemožná. Noviny jsou proto základním nositelem moderní demokracie.

Demokracii ve velkých městech i zemích umožnil jedině denní tisk. Političtí myslitelé starověku měli za to, že samosprávný celek nemůže se rozkládati dále, než kam dosáhne hlas, poněvadž rozprava se mohla dít pouze od úst k uchu, a mohli dodat, že pouze tam, kde většina občanů dle blízko sebe, jest jim možno mluveným slovem získati si zprávy o politických i jiných událostech, kterýchžto zpráv je potřeba, aby rozprava či diskuse měla smysl a přinášela užitek.

Rozvoj tisku však za posledních sto let umožnil rozšiřování zpráv a vedení diskuse na velké vzdálenosti tak rychle, že dnes všichni občané mohou číst zprávy i kritiky odborné a politické k nim skoro současně, kteréžto zprávy působí na jejich mysl téměř stejně, jako v lidovém shromáždění působil hlas řečníkův.

Význačené rysy a význam tisku, kterým rozumíme ovšem tisk

denní, čili noviny, t. j. tisk publikací, které vycházejí ve stanovených lhůtách a podávají zprávy a pojednání o časových otázkách rázu politického a hospodářského, jsou asi nejdůležitější:

Vlastním úkolem denního tisku jest sloužiti veřejnosti, a to tím, že informuje o běžných událostech, po případě podává k nim své stanovisko buď politické nebo odborné.

Noviny bývají rády přirovnávány ke kazatelství nebo řečnictví. Vyplyvá to ze sociologické funkce tisku jako průkopníka občanské demokracie a výchovy. Bylo by ovšem nesprávné a nedostatečné, kdyby někdo chtěl si tvořiti své vědění jen z novin, které zpracovávány jsou s velkým chvatem, vypočtené na působení více chvilkové a okamžité než trvalé. Denní tisk musí podávati aktuality. Zpráva v novinách má jen potud cenu, pokud je to novina. Když přijde, až již byla zatlačena věcmi novějšími, nebo když se čtenář o ní dověděl cestou jinou, pak je to již novina stará a bezcenná. Nejlepším důkazem toho je, když čtete noviny 2 až 3 dny staré, poznáte, jak je tam málo novinek, které by vás mohly zajímat.

Zprávy musí býti psány slohem žurnalistickým. Těžkopádné nebo rozvláčné úvahy a články znechutí čtenářstvu čtení, protože čtenář nechce noviny studovat — nýbrž číst. Musí míti jemný potřeh a vycítiti, co by čtenářstvo zajímalo a co nikoliv. Musí uměti s tímto zájmem čtenářstva velice hospodárně zacházeti a nevnučovati to, co čtenáře nezajímá. Musí býti snaha užšího styku s těmi, kdož noviny dělají, t. j. vydavatelstvo a redakce, a těmi, kdo je odebírají a čtou, musí se v první řadě myslit vždy na ty, pro něž je tisk a jeho projevy určeny. Znáť konkrétněji a bezprostředněji tu velkou důvěřivou masu, to kolektivum představující čtenáře. Sloužiti všem, ale především těm nejméně hospodářsky vybaveným a kulturně odbývaným nebo bezradným.

U tisku politického je důležité, aby stálým, ale nenápadným opakováním a zdůrazňováním stranických zásad tyto do duše čtenářstva vpravoval, neboť noviny jsou četba velice prchavá, a proto možno docílití úspěchu jen tehdy, když se názory stále a stále opakuji — ovšem vždy v nové a jiné formě. Lidským srdcím je nutno stále a stále opakovati jednu věc za druhou a zase se k ní vraceti. Zejména závěry musí býti stále shodné s programem politickým, třeba se k nim dospěje po různých cestách.

Úkol 2.

Rozvoj tisku a jeho vliv na veřejný život.

Tisk proniká všude, i tam, kam se dosud nepodařilo vniknouti ani tajemníkovi, ani řečníkovi té neb oné politické strany. Všude, kam ani kniha se nemůže dostat. Novinami je prostoupen celý svět. Tisk ovládá rozum svého čtenářstva. Jest velikou pokračovací školou, kde čtenáři doplňují a opravují svoje názory světové, náboženské, sociální, politické i hospodářské.

V teorii to ovšem nepopírá žádný. V praxi však velká část katolíků ještě plně nedoceňuje svého katolického tisku k velké škodě, kterou se provinuje na sobě i Církvi.

Katolický tisk má být a musí být v dnešním bludšti myšlenkových zmatků pevným majákem pravdy a světla. Má být a musí být pomocníkem a zbraň Církve bojující.

Dnes hlavní dva myšlenkové směry, sociální a politický, proti nimž v současné době katolický tisk musí nesmlouvavě bojovati, jsou: komunismus a novopohanské pseudonáboženství rasismu.

Snad žádné hnutí na světě nedokázalo tolik pro rozšíření svých myšlenek jako komunismus. Žádné hnutí nedovedlo doposud tak dokonale a intenzivně využití všech prostředků propagandy, kterou lze prováděti tiskem.

Je velikým omylem domnívati se, že proti komunismu stačí bojovati jen prostředky hospodářskými. Komunismus je světový názor, totalitní nauka, která odpovídá na všechny otázky člověka. Má svůj jasně vymezený vztah k Bohu a náboženství. A proto lze komunismus soudit a proti němu bojovat za pomoci celého katolického tisku zase jen v úrovni jiné nauky zabírající celého člověka. Je to katolicismus, který je jediným opravdovým protivníkem komunismu. Víme dnes všichni, že konečné rozhodnutí padne v boji komunismu a katolicismu. Na tyto otázky odpovídá nejlépe encyklika J. Sv. Pia XI. Quadragesimo anno, která odsuzuje komunistickou nauku a její rozvratnou činnost.

Úkolem katolického tisku jest předně odhalovati hlavní formy a směry těchto myšlenkových zmatků a bojovati proti nim.

Nestačí jen obrana a vyvrácení nepravd, je nutno, aby katolíci a s nimi katolický tisk stále a stále razili cestu k řešení společenské a duchovní krise a hlásali jedinou možnost nápravy na zásadách křesťanských tak, aby věřící ve víře upevnili a ty, kdo víru ztratili, přivedli zase ke křesťanství zpět.

A byla to vždy netečnost a úpadek náboženství v našem lidu, jenž oslabil duchovní základ našeho národa ve chvílích jeho zápasu o budoucnost. Katolíci si musí uvědomiti, že síla jejich nepřátel je především

v jejich slabosti a záleží jen a jen na nich, aby získaly byly ztracené zástupy pro nejvznešenější nauku, hláсанou Církví, která na tomto úseku pracuje neúnavně a stále se snaží doplnit nedostatky.

Před posledním světovým kongresem katolického tisku ve Vatikáně konala se konference o odborné výchově předních bojovníků, t. j. katolických novinářů. Měla mezinárodní ráz. Byly zastoupeny skoro všechny evropské státy a také z Ameriky zúčastnili se delegáti.

Úvodní slovo měl šéfredaktor »Osservatore Romano« hrabě Della Torre, který rozvinul otázku o potřebě zřizovati a zakládati katolické žurnalistické školy. Najíti tak vhodnou cestu, jak dáti žurnalistickému dorostu katolického tisku co nejlepší vzdělání se zřetelem ke křesťanskému názoru světovému. Jak nejlépe vychovati budoucího katolického žurnalistu, který má býti zástupcem tiskového apoštolátu.

Podobné školy jsou již v některých státech založeny a velice se osvědčily.

V Americe založil jesuita Copus v roce 1920 katolickou žurnalistickou školu, která dbá nejen o rutinu a technické poznatky, nýbrž poskytuje také obsáhlé, světovým názorem zdůvodněné vzdělání.

Vzorná katolická žurnalistická škola byla založena roku 1926 v Madridě deníkem »El Debate«, ale ta bohužel padla loni materiálně i existenčně za obět revoluci. Palác »El Debate« byl zabrán a list po vypuzení redaktorů přeměněn na list levicový.

Ve Francii vzorná žurnalistická škola je v Lille jako součást katolické university. Ve třech ročnících dostává se budoucím katolickým redaktorům všeobecného vzdělání a žádoucích vědomostí se zvláštním zřetelem ke katolickým zásadám a použití papežských encyklik v tisku.

Je si jen přáti, aby i u nás byla věnována větší pozornost výchově žurnalistického dorostu a dána mu možnost většího a důkladnějšího nábožensko-bohovědného vzdělání, které by co nejvíce obsahovalo sociální nauky Církve katolické.

Katolickým tiskem musíme bojovati stejně statečně o vytvoření zdravého a správného sociálního a národního citění, neboť i ty jsou základem jakékoliv možnosti zdravé a správné výchovy jednotlivcovy. Vždyť jedině ten, kdo se seznámil ať v rodině nebo ve škole neb v tisku s kulturní, hospodářskou a zejména politickou velikostí své vlasti, pouze ten je s to, aby si osvojil pocit oné pýchy a hrdosti, že je členem slavného národa.

Musí býti hlavně tiskem ponaučen, že k tomu, aby byl národ

velk
Naš
čtv.
zem
něn
kou
P
s j
dou
vyd
kaž
kol
je
vě
obr
F
zas
a ž
nít
poč
vša
a r
vše
usk
vyř
zat
per
vel
ne
sta
při

velký a slavný, není třeba, aby byl početný a měl velké území. Naše republika má jen 15 mil. obyvatel a rozlohu jen 140.493 čtv. kilometrů, a přece jest jednou z nejbohatších evropských zemí a státním svým zřízením, občanským uvědomením, ukázněností, politickými právy a svou sociální i mezinárodní politikou vystupuje v soužití národů jako činitel prvořadě velikosti.

Prozřetelností byla nám svěřena tato vlast, abychom ji celou, s její krásnou řečí, kulturou i bohatstvím, dějinami i svobodou, odevzdali těm, kteří přijdou po nás. Proto musíme, za vydatné pomoci našeho tisku, splnit tento krásný úkol. A jako každý jedinec jest povinen chrániti svůj život, jest i celý národ kolektivně povinen chrániti tuto vlast. Katolíci dobře vědí, co je jejich povinností! Dáti státu a vlasti všechno, co její odpovědní činitelé považují za nutné: Hájiti své a připravovati obranu toho, o čem víme, že je ohrožováno.

Katolíci i katolický tisk uvědomují si dobře, že obrana státu zasahuje v dnešní době hluboce do všech složek našeho života a že žádá od každého činitele, ať politického, kulturního, sociálního i hospodářského, svůj podíl. Stavíme se jako vždycky bezpodmínečně za všechny potřeby republiky. Nemůžeme se ubrániti však dojmu, že na bedra obyvatelstva, zvláště vrstev středních a malých, bylo naloženo skutečně velké břemeno. Až budou všechny daňové návrhy, činěné v souvislosti s obranou státu, uskutečněny, dostoupí v těchto vrstvách daňové zatížení nejvyšší meze únosnosti a nesmíme si zapírat, že nové daňové zatížení znamená i velké zhoršení existenčních podmínek.

Vládě uskutečněním nových daní budou svěřeny z velké části peníze nejpotřebnějších lidí. Současně s tím vláda přejímá velkou odpovědnost, jak s těmito penězi bude nakládati. Zde nesmí platiti žádný politický klíč! Dáme vše, co obrana samostatnosti našeho státu bude vyžadovati, ale chceme při této příležitosti říci jen jedno:

Obraně státu musí přinést oběti všichni bez rozdílu, bohatí i chudí, bez rozdílu politického nebo náboženského neb i dokonce rasového. Lid ani národ by nesnesl, aby oběti byly rozděleny tak, že jedni by obětovali majetek a život a druzí při tom na válce nebo už na připravené obraně proti ní mohli vydělavat.

Úkol 3.

Pronikání, důležitost a úkoly katolického tisku.

Tisk je velkým rozsevačem ideí správných i nesprávných, je velkým dodavatelem myšlenek a citů pozeňnaných i zhoubných. Je mozkiem čtenářstva. Tisk to je, který ovládá vůli čtenářstva. Mezi čtenáři a listem vytvoří se jedna rodina. List stane se učitelem i vychovatelem s velkou autoritou. Tisku se věří a řady čtenářů nechávají se tiskem úplně vésti.

Tisk je rozhodujícím činitelem při tvoření veřejného mínění, které zvláště v demokracii je činitelem nedocenitelným, neboť v demokracii rozhoduje svobodný občan svým hlasem. Ale tento občan rozhoduje tak, jak jej vede veřejné mínění, a veřejné mínění je atmosféra, kterou vytváří denní tisk.

Co je to veřejné mínění? Tohoto výrazu se obyčejně užívá k označení souhrnu názorů, jež lidé chovají o věcech veřejného zájmu. Jest obyčejně snůškou všech možných protichůdných pojmů, přesvědčení, vrtochů, předsudků a snah. Veřejné mínění je zmatené, nedůsledné, beztvaré, měnící se ze dne na den, od týdne k týdnu — většinou však od »večerníka« do »večerníka«.

Veliké myšlenky, mají-li proniknouti do veřejného mínění, musí býti podporovány tiskem. Mnoho dobrých a velikých myšlenek, které by byly třeba i pozeňnáním pro lidstvo, zaniklo beze stopy, protože nedovedly pro své služby získati tisku, hlavně stranického. Kolik opravdových umělců zaniklo neuznáno, co učenců a co knih, které tisk dovedl tak pohřbiti, že se svět o nich ani nedozvěděl. A naopak: slouží-li tisk myšlence třeba jen průměrné, za jeho pomoci rozletí se do celého světa.

Platí to ovšem i o životě politickém. Vždyť v demokracii rozhoduje nejvíce veřejné mínění, a který tisk dovede veřejné mínění dělat, ten je v demokracii pánem. Tisk je to, který politiky zvedá a tisk je to, který je nechá padnouti. Nepodaří-li se vládě pro své plány získati tisk, je její činnost velice ztěžována.

Jak mocný je tisk v politice vnitřní, tak mocný je i v politice mezinárodní. Dovede nadchnouti veřejné mínění státu pro válku nebo proti válce. Může býti dobrodincem, ale též i největší a nejosudnější pohromou lidstva. Není přeháněním, tvrdíme-li, že v dnešní moderní válce je první válečnou zbraní — rotačka. Její útok začíná vždy nejdříve a v první linii: před tanky a dělostřelectvem, před strojními puškami a ručními granáty. Důkazem je provokativní kampaň tisková vedená proti našemu státu naším sousedem, založená na bud' zcela nepravdivých neb pravdu hrubě zkrucujících dohadách, která provázena je vyhrůžkami, že by mohl užít své početné a mocenské převahy k nátlaku na Československo. Tedy první útok zahájila — rotačka!

Roli rozhodčí o válce neb míru, jež v dobách absolutismu byla v rukou panovníků, převzal dnes do jisté míry tisk, který uplatňuje vždy nejvíce svůj rozhodující vliv v okamžicích kritických.

Úkol 4.

Tisk a společnost.

Důležitost tisku byla mnohokrát vyslovena také autoritami nepopovolanějšími. Poslyšte, co pravil svatý Otec Pius XI. při zahájení Světové výstavy katolického tisku v Římě r. 1936:

»Všemohoucnost tisku! Velké to slovo, přece však o nic menší než věc sama. Řekl bych, že ani nestačí, aby vyjádřilo skutečnost... Slovo přenáší myšlenku, vůli, ovládá ji, ba celou duši. Duše je skutečně mocí, již vděčíme za život a za všechno. Slovo je silou, která dovede podrobiti si duši. A což teprve lze říci o slovu, jež samo o sobě je tak mocné, vládne-li organismem a dynamismem tisku? Toť velmoc, která se rozrůstá nad veškeré meze... Jak strašlivá je také její odpovědnost!« A svatý Otec dodal:

»Je naším přáním, aby každá země, ať velká či malá, měla svůj dobrý tisk. Kéž všechny tyto akce a listy vytvoří federaci dobrého tisku katolického, jak v náboženském, tak i kulturním a zeměpisném smyslu slova. Jak mocný to nástroj pravého bratrství lidí a národů, uskutečnění míru, jež celý svět hledá, jež však nalézti nemůže, poněvadž nehledá dobré cesty; onu pravdu, která spasí, která jediná dává pravou svobodu a pravé bratrství.«

Budiž znám též projev, který učinil státní sekretář kardinál Pacelli na sjezdu katolických novinářů v Římě 1936, obeslaném 250 delegáty 28 národů:

»Katolický tisk je v naší době nezbytnou součástí katolické obrany a akce proti té legii nepřátel v zpo-
hanštělém životě moderním, jak toho jsou otrása-
jící doklady v projevech a dokumentech papežských.
V tomto obrovském duchovním zápase Církve bo-

jující má své nejdůležitější místo katolický tisk. Boj se vede v moderní době na všech úsecích života, zde musí konat své dílo katolický tisk! Jednak proti liberalismu, jenž rozvázal všechny svazky autority a připravil cestu čirému ateismu, který vybuchuje bezpříkladným rouháním a zločiny proti Bohu, zde opět je nutno bojovati proti novotvarům naturalistických náhražek pravého náboženství. Jako v minulosti po staletí zápasila Církev proti různým bludům a protivenstvím, zůstávajíc věrnou strážkyní pravé víry v Boha a křesťanství, stojí na stráži i dnes. V obraně proti těmto bludům a pronásledování Církve a v boji za víru, právo, spravedlnost a křesťanské ideály života, chráněné Církví katolickou — zde je místo katolického tisku!«

A co pravil svatý Otec Pius X. při audienci novinářů německých?

»Ach, tisk! Ještě pořád nedovedou lidé řádně hodnotiti jeho úkol. Ani věřící, ani duchovní se jím neobírají tolik, kolik by měli... Co nám pomůže stavěti kostely, konati misie, pořizovati školy. Všechna dobrá díla, všechny námahy katolíků zůstanou marny, nenaučíme-li se používat tisku, jakožto obranné a útočné zbraně...«

•

A my si musíme říci, že potřebujeme silný katolický tisk! Silný katolický tisk na obranu i na výboj. Na obranu proti útokům silných tiskových koncernů našich duchovních i politických protivníků, kteří bojují i útočí proti nám opravdu zbraní dnes neúčinnější, t. j. tiskem!

Kterí mají nevyčerpatelné zásoby munice — kapitálu! Jsou to proudy zlata, které tekou ze všech těch koncernů, monopolů a syndikátů do studnice jejich tisku. Podivili byste se, kdo všechno tyto prameny napájí a kde a jak tyto vznikají.

A jak můžeme bojovati my? Proti této novodobé zbraní máme jen naši velkou a věčnou pravdu, jen za její pomoci můžeme tyto útoky odrážeti. Potřebujeme však silný katolický tisk na výboj a na útok, k dobývání nových a nových posic a tvrzí pro naše duchovní a politické ideje.

Pouhá idea by však nestačila a nevítezila! Musí naplniti zářem víry srdce všech oddaných bojovníků! Křesťanský řád musí kolem sebe soustřediti jen odhodlané, nebojící se oběti.

Potřebujeme hrdinů! Hrdinů víry a přesvědčení. Svět by byl prázdný k zalknutí, byl by obyčejný, všední a sobecký, kdyby nebylo lidí, kteří mají ideál a postavili svůj cíl mimo sebe a nad sebe, kteří jsou ochotni a stále připraveni obětovati život této myšlence a přesvědčení. Neboť život by byl k zalknutí obyčejný, nenávidný a sobecký bez hrdinů, kteří posvěcují život.

Neříkejte, že je nás málo! Nenaříkejte nad každým neúspěchem! Nekrčte se! Říká se stále, že našemu tisku něco chybí! Ano, chybí! Chybí nám víra, ta víra v naše poslání a úspěch! Víra, jež je matkou vítězství. Víra, která vzbouzí zástupy, víra v naše velké poslání dnešní doby. Víra, jež se bije i se modlí, víra, jež osvětluje a káže lidem postupovati bez bázně po cestách božských a lidských, s praporem křesťanství, s mečem národa v ruce a s důvěrou ve šťastnou budoucnost našeho národa a státu v srdci.

Žijeme uprostřed tak prohnilé společnosti, jaká obklopovala vznešenou postavu Kristovu, a cítíme potřebu oživit duši, přeměnit ji, sdružit nás všechny v jediné víře, pod jedním zákonem, k jednomu cíli: k obrodě společnosti — křesťanstvím!

A přece dostačí i hrstka těch, kdož prodchnuti jsou jednou z těchto zásad, od nichž závisí štěstí a spokojenost lidí, aby je za pomoci katolického tisku rozseli mezi tisíce, aby je vedli cestou dobrou a jedine správnou.

Máme přec v našem tisku tu nejlepší zbraň, kterou nikdo jiný nemá. Naši zbraní je ta největší zbraň, kterou člověk může mít a kterou se můžeme chlubit jenom my! Pravdu! Pravda, která trvá a jest mocná povždy, pravda, která žije a vítězí ustavičně.

Nepřítel může mít stá, ba tisíce časopisů o nákladech milionových, může mít paláce nabitě až po střechu tím nejlepším technickým zařízením a nejmodernějším materiálem, může mít rotačky třeba desetiposchodové, ale nemá a nikdy mít nebude to, co máme my! Nebude nikdy mít našeho duchovního bohatství!

Je pravda, boj je těžký, takže někdy zapochybujeme, zakolísáme. Nebojte se však! Třeba je nás málo — o co je nás dosud méně — o to větší musí být naše obětavost a nadšení pro tento boj, tím více bude hrdinů. A konečné vítězství bude naše, protože my v ně pevně věříme!

*

Přejeme si svůj stát silný a ve spořádaných poměrech a chceme pracovati ve svém tisku, aby naše demokracie byla demo-

kracií ukázněnou a spravující se programem, který dnešním potřebám státu nejlépe vyhovuje. Naše demokracie jako princip státního zřízení znamená nutně tolik jako stát politických stran. Za platnosti volebního práva uspořádaného podle zásady poměrného zastoupení vynikne tato vlastnost státu ještě jasněji. Politické strany vystupují zde jako jednotky, které se snaží dostat státní moc ve všech jejích směrech do svých rukou, a touto tendencí a snahou, která je všem politickým stranám společná, dostávají se do vzájemného zápasu o tuto moc a vysílají do prvních řad nejdříve svůj stranický tisk. Proto vidíme u všech politických stran největší zájem na vlastním silném tisku, na kterém je závislý celý úspěch strany.

Ve státech, kde tento zápas je zásadně vyloučen tím, že jedna jediná strana zmocní se státu a nepřipouští existenci nebo vznik stran jiných, které by s ní mohly konkurovat, tam není žádné demokracie a ona jediná strana, majíc veškerou moc státní ve svých rukou, vykonává svými činiteli i tiskem to, čemu se říká diktatura.

Stát spadá v jedno s touto stranou a strana přestává být stranou — v pravém slova smyslu — a stává se státem.

Každá politická strana snaží se ve státním i veřejném životě pokud možno uskutečnit svůj program politický, proti protichůdným programům stran jiných. Za diktatury zmizí a je umlčena oficielním tiskem tato snaha a zanedlouho zmizí i — strana.

Diktatury jsou znamením slabosti, nemohoucnosti a chorobnosti národního celku a nikdy ne projevem jeho síly a zdraví.

V našem státě, společnosti, v našem životě veřejném i rodinném musí platit křesťanský řád, jímž se musejí všichni řídit. Náš stát musí být proniknut tímto křesťanským řádem: spravedlností a láskou. Náš stát bude takový, jaký bude lid. Lid může být dobrý i špatný. Lid je větším dílem takový, jakým ho učiní tisk, který odebírá a čte a z kterého čerpá svoje mínění.

Nášim největším a vznešeným úkolem je a musí býti: dáti našemu lidu tisk dobrý, takový, aby i naše demokracie byla dobrá. Tisk náš hlásá spravedlnost, která má dáti každému jednotlivci ochotně a poctivě, co jeho jest. Tisk náš hlásá lásku, která pomáhá všude, kde vidí potřebu pomoci. Hledme proto rozmnožit tu hrstku našich bojovníků za silný katolický tisk, toho ochránce víry a demokracie, národa i státu!

Nemůže být tímto ochráncem tisk, který usiluje vyhubiti naši víru a mravnost, který ve své zaprodanosti přivádí lidstvo

do hmotné i duševní zkázy, který poplašenými a záměrnými zprávami ustanovuje kursy cenných papírů na burzách, tvoří milionáře i žebráky, který poroučí svým tiskem akcím klesati či stoupati, který zvyšuje nebo snižuje úvěr jak jednotlivce tak i celé říše.

Tento zaprodaný tisk se vzpírá každému pokusu, aby bylo malému člověku pomoheno, chrání milionáře, aby jim nebyly zákonem uloženy větší povinnosti finanční i sociální. Tento tisk neustále volá po zabrání církevního majetku, ale úzkostlivě mlčí o milionech svých dárců, kteří tuto náladu v jejich časopisech platí.

Tento tisk je obhájcem lichvy s chlebem, obilím, moukou i masem. Jest obhájcem všech vydrídušských a nemravných skupin, které nás bez milosti a bez ohledu na lid i stát vysávají. Stálé stoupání cen životních potřeb je jen důsledek spekulace a záměrného a často dobře placeného psaní tohoto denního tisku.

Aby si udrželi zájem čtenářstva, pomáhají si přehnanou sensačností. Podávat novinky stůj co stůj, podávat je tak, aby chytly. Těžiti co nejvíce z hladu čtenářstva po sensacích, třeba vylhaných a tendenčních, které třeba druhý den musí pro nepravdivost odvolati. Tento špatný tisk ubíjí ve čtenářstvu smysl pro pravdu. Sensace stojí nad pravdou! Kouzlo potištěné stránky je zvláštní. Lidé, kteří by přikládali málo víry příhodě vypravované přítelem, věří všemu, co píše časopis, pouze z toho důvodu, že to vidí vytištěné. Kolik lidí nevinných bylo již připraveno špatným tiskem o čest a dobré jméno navždy. Kolik rodinného štěstí bylo již rozvráceno! Ani mrtvých se mnohdy nešetří!

Kdyby každý denní tisk se poctivě snažil, tak jako to činí náš tisk katolický, zjistiti a pověděti pravdu a nic jiného než pravdu skutečnou, a poskytoval čtenářům možnost, aby si úsudek učinili sami, byly by tyto časopisy, pokud se politiky týče, naprostým dobrem. Ovšem takovou ctnost nemůžeme hledat v dnešním politickém tisku. Bylo by jen velkým úspěchem, kdyby každý politický časopis zaznamenával události se stejnou poctivostí k důvodům — pro i proti! Takový časopis prospíval by v první řadě svým zájmům, získával by na vážnosti a byl by čten i přívrženci jiných politických stran.

Někdo soustavně čte podobné noviny. Snad mu stavovsky nebo politicky nebo společensky lépe vyhovují, neboť v každé stati o světě a jeho záležitostech pozemských je něco, čemu katolík může jen přisvědčit. Ale svým názorem na život a na svět jsou tyto noviny nekonečně daleko od názorů katolické víry.

Proto je samozřejmou povinností katolicky věřícího čtenáře podporovati a věnovati svůj největší zájem jen a jen tisku katolickému. Dnes již nelze připustiti výmluvy katolíků, kteří chtějí čísti, kteří chtějí třeba i hodně čísti, že je nedostatek katolické literatury.

Máme ji, a máme jí už dnes tolik, že i ten nejnáročnější čtenář může býti spokojen s dnešním bohatým a hodnotným výběrem vážné i zábavné katolické literatury.

Úkol 5.

Nebezpečí špatného tisku a boj proti němu.

•

II.

Vše, co bylo řečeno o vlivu, jímž politický tisk může působiti na činnost demokratické vlády, možno shrnouti do několika vět:

Všeobecným volebním právem vyrostl poměrně počet voličů, kteří své politické přesvědčení čerpají jenom z novin.

Tiskové koncerny silných politických stran, vládnoucích velkým kapitálem, snížily počet kdysi vlivných a čtených časopisů menších, které podlehly této finanční přesile, a moc tisku, a tedy i veřejného mínění, nalézá se v málo rukou a tyto sledují jen a jen cíl stranický.

Vliv vykonávaný tímto tiskem stoupl tak, že zatlačil moc i vliv státníků i zákonodárných sborů, ba i úctu k nim.

Proto demokratická vláda musí a má dbáti toho, aby občanstvo bylo denním tiskem informováno dobře, správně a hlavně pravdivě a vyžadovati toho přísně.

Který tisk podává občanstvu zprávy tak, aby záměrně a tendenčně zabránil možnosti posouditi každou věc objektivně, ten tvoří veřejné mínění uměle a demokracii tím poškozuje.

**Je přímo neodpuštělné, jak tímto tiskem je pod-
rýváno přesvědčení o zásadách demokracie, meziná-
rodního dorozumění a odpovědné svobody. Šíří se vě-
domě a záměrně nedůvěra na vlastní podstatu naší
státní ideologie a roste touha uplatnit i u nás něco
z toho, co se hlásá za našimi hranicemi.**

Náš veřejný život je tímto tiskem soustavně otravován. Tento tisk nemá jiného zájmu kromě vlastních třídních a stavovských výhod a neskrývané touhy po bezohledné politické moci.

Po celém světě vidíme ovoce tohoto špatného a zaprodaného tisku. Všude tam, kde nebylo poslechnuto hlasu Cirkve a dob-
rého katolického tisku, je duše otrávena moderním relativis-

mem a materialistickým názorem. Kapitalismus, komunismus a nazismus — a konečný výsledek těchto myšlenkových zmatků? Zbrojení! Jsou proto největším zlem a nebezpečím pro celé lidstvo a světový řád. Kapitalismus chce zotročiti vše svými monopoly a kartely a vydělává na dodávkách zbraní. Je mu úplně lhostejné, do které země dodává. Komunismus stále ještě touží po světové revoluci a diktatuře proletariátu — musí být vyzbrojen. Nazismus chce celý svět podřiditi své »nadrase«. Po dobrém to nepůjde — proto zbrojí.

V této době, kdy celý náš život veřejný i soukromý jest otráven a rozvrácen útoky stranického tisku, osobní tendenční kritikou a vzájemným nepochopením, kdy nám visí stále nad hlavou a každou chvíli hrozí počítí své dílo meč války, kdy každý okamžik může dáti signál k odpoutání ničivých živlů, dlouho nahromaděného materiálu, určeného zaplaviti celý svět ohněm a krví — jest věru svatou povinností každého katolíka prohlédnouti a rozhlédnouti se před sebe včas, dřív než nás kolo vývoje strhne šíleným letem do propasti před námi zející.

Již celých deset let cvičí si celý svět miliony a miliony mužů, žen i dětí se zřejmým předpokladem možného konfliktu. Miliony výkřiků potlačených a zotročovaných jednotlivců, tříd i národů zalétly již k nebi! Moře pocitů hrůzy a úzkostí zbytečně mučených a zabíjených lidských tvorů! Kdo z nás je spokojen? Víme všichni, že nikdy nebylo tolik myšlenkového zmatku, rozvratu a duševního neklidu jako dnes.

Dnešní stav je rozvrácený život bez cíle, bez upřimné víry a jednotného hlediska. Boj všech proti všem, bez ohledu a lidskosti, třídní i národnostní nenávisť vše rozežírající, poušť materialistického nazírání, naprosté vymření lidí čistého svědomí a čistých rukou.

Opravdu špatné noviny, rozšiřované v milionech a milionech výtisech, nejsou nic víc, než vědomě organisovaným úsilím demoralisačním, velkolepým nástrojem na vybití a zničení mravnosti v lidstvu, velikou továrnou na jed, pracující ve dne v noci, jež svým jedem otravuje domovy, ulice, elektrické dráhy, celé okolí, ba celý svět a ničí v každém, koho ovane, veškerý vyšší život.

Po této špatné četbě má člověk dojem, že četbou ztratil nějak na vnitřní ceně, duševně zchudl, a že v nitru se rozhostila prázdnota a nízkost!

A tak stojíme před smutnou skutečností, že u tohoto tisku je vůdčí myšlenkou »dělat peníze« za všech okolností a všech podmínek mravních i nemravných a všechno ostatní se musí podřiditi tomuto zřeteli a úsilí.

Zprávy a články jsou vybírány a podávány tak, aby se líbily

čtenářskému kruhu co nejširšímu a nejméně soudnému. Zvláště t. zv. tisk bulvární vynakládá velké částky na opatření sensací: ať již se jedná o politiku, tomuto tisku nesympatického, nebo o nevěru, neb manželskou vraždu, je mu to v zásadě jedno, oč jde, jen když je to sensace. Nejmilejší je tomuto tisku vražda. Čím více krve, tím lepší možnost k zdvihnutí nákladu. Tento tisk vydrží si proto zpravodaje mezi policisty a detektivy, kteří téměř všechno proslídí a mohou tak redakci během několika minut po události podrobně informovat. O potřebnou dávku krve a hrůzu postará se již redakce sama. Je zajímavé, že nejraději v takových případech pracují se ženskými reportérkami, které ve vyličení nejpříšernějších vražd ukázaly se neobyčejně schopnými.

Nízkostí, prodejností a úplatností veřejného tisku je ohrožováno blaho státu. Tento tisk podporuje zvlí kartelů a monopolů, tento tisk podporuje komunismus, tento tisk podporuje přepjaté sklony skupin vydávajících se navenek za jakési hypernacionalisty. Je dobře známo, jaké kruhy a osoby doveďou využitkovatí tohoto vlivu prodejného tisku tak důkladně a prospěšně, že by nebyl leckdo takovým milionářem, jakým je, kdyby nebyl do svých služeb dostal prodejný denní tisk — ať již aby mluvil, nebo aby mlčel. Někdy se stává, že takový prodejný tisk dostane více zapláceno za to, co neuveřejní.

Nikdo zajisté nebude se domnívat, že když upozorňuji na nebezpečí špatného tisku, který zneužívá vlastní moci tisku, chci tím snížit neocenitelné služby, které tisk prokazuje dnešní demokracii. Jak jsem již uvedl: bez tisku nebylo by demokracie a právě proto, že tisk koná a může konati tolik potřebné a blahodárné práce, je nutno upozorniti na všechny příčiny a důvody, které by mohly otrástit důvěrou, již veřejnost má k tisku, a tak poškoditi nebo zlehčiti jeho prospěšnost pro celek.

V naší republice musí tisk bez veškerých výhrad dbáti zájmu státu, povětivě jména republiky a všech oněch vysokých mravních hodnot, bez nichž by se demokracie zvrhla v anarchii.

Katolický tisk je však stále na stráži! Nedovoli nikdy propuknouti tomu neb onomu zlu a bude vždy připraven za každých okolností potíratí tyto zvrátené ideje.

Musíme si zdůrazniti hlavní zásadu, že naše demokracie neobejde se bez tisku všech politických stran, které jsou představiteli demokratické vládní moci. A tento tisk podléhá určité disciplíně. Význam katolického tisku tkví s hlediska státně politického právě v té příčině a okolnosti, že i jeho slovy řídí se politické myšlení celku spjatého povinností ke státu a názorem světovým, ale i určitou kázní organisační.

Musíme si všichni uvědomiti tuto záslužnou činnost našeho tisku v dnešní ožehavé situaci mezinárodní, neb touto činností vykonává a bude i v budoucnu vykonávat rozhodující vliv na vývoj věcí státně politických.

Zdůrazňujeme tuto známou skutečnost především do velkého tábora katolického, do vlastních řad, s vyzváním, by přemýšleli všichni o ceně a významu katolicko-politického tisku, který často nenalézá milosti a pravého pochopení u značné části našich stoupenců, který často na úkor líbivosti masy a tak i produktivity zůstává neochvějně věren demokratickým, politickým zásadám našeho státu!

Úkol 6.

Činnost a výsledky katolického tisku.

Stále se nám připomíná, abychom se řídili příklady a nadšením svých předchůdců, těch ideových zakladatelů našeho tisku, kteří vydobyli a vybudovali všechno, oč my se dnes tak mocně opíráme.

A jak my, dnešní lidé, na tuto výzvu reagujeme?

Kdybychom si uvědomili jen to, že se naši předchůdci neměli o co opřít, než jeden o druhého, a čeho tím dosáhli, a kdybychom si z toho vzali poučení, velmi bychom získali pro sebe i pro celek. Ale místo toho se mávne rukou a řekne se: Tenkrát byly jiné poměry ...

Ano, zcela správně! Tenkrát byly jiné poměry, a to o mnoho horší než dnes! O mnoho horší k zakládání, budování a šíření katolického tisku! Nenechme dojít k tomu, aby se řeklo: Pravda je, tenkrát byly jiné poměry — ale lidé i pracovníci měli v sobě živý ideál víry a nadšení pro dobrou věc, pro dobro národa i celého lidstva.

Nezbývá, než abychom se vrátili i my k náboženské hloubce svých předků, a především, abychom podle jejich příkladu náboženské pravdy převáděli do denní životní praxe. Jako jejich oporou byly náboženské knihy, tak i my v našich dobách potřebujeme nutně náboženské četby. Náboženská nevědomečnost, neznalost náboženských pravd a věcí náboženského života, nevšímavost v nejzákladnějších naukách víry, byla v první řadě zaviněna zanedbáváním katolického tisku! Proto musíme se

vrátit k tomuto prostředku, který je sílil v jejich podnikání a v jejich obětavosti.

Proč bychom neměli tak činiti, jako oni činili? Proč bychom neměli v této slavné tradici pokračovati? Povinností naší je ctíti tuto velikost a obětavost!

Povstaňme, staňme se plnými muži, přestaňme býti malichernými a snažme se býti velkými, jako byli oni! K dosažení toho musíme vážně a opravdově, s celou svou bytostí a láskou chápati naše poslání v celé jeho úplnosti. My — mužové přítomnosti — stojíme mezi dvěma dobami, mezi hrobem jednoho světa a kolébkou druhého, stojíme na pomezí čáře světa materialistického a křesťanského.

Situace dnešní doby je jasná! Krise hmotná i mravní se vlivem špatného a záměrného tisku přiostrila a celý rozhodující boj soustřeďuje se v tisku katolickém. Je zbytečno pokračovati stále v opravování a podpírání starého důsledně materialistického světového řádu, který již tolikrát zklamal a zklame i v budoucnu. S pevným přesvědčením odmítáme a zavrhuje zdiskreditovaný materialismus, který vedl lidstvo jen do sporů a válek, který nepřinesl nic z toho, co bylo tímto tiskem slibováno, který nepřinesl touženého sociálního souladu ani hospodářského blahobytu, ale který stále vedl pomocí svého tisku lidstvo do zmatku, revolucí a diktatur, který těží jen a jen ze stavu trvalé revoluce. Je nejvyš na čase burcovati tiskem nadsnění pro budování nového řádu hospodářského, sociálního, kulturního, státního a vůbec světového, spočívajícího na věčných pravdách Božích, tedy: řádu křesťanského.

Co máme činiti? Upoutati zraky na budoucnost! Mezitím co lámeme poslední články řetězu, který nás víže k minulosti — zbaviti se všech zlořádů minulosti — a pak postupovati. Postupovati dále po jimi vytčené cestě — postupovati po této cestě dále od místa, kde smrt ukončila jejich kroky... Devatenácté století vykonalo svůj úkol. Předkové našich ideí spějí tiše a pyšně ve svých hrobech: odpočívají, zahaleni vlajkou svou, jako válečníci po bitvě. Nebojte se, že je urazíte, budete-li pokračovati v jejich duchu v dalším boji! Jejich prapor, rudě krví Kristovou zbarvený, prapor víry a pravdy, ten je posvátným odkazem nám všem. Nikdo se nesmí odvážiti jej potupiti a vztáhnouti naň ruky. A potom i my složíme vavříny námi zase vydobyté tam, kde leží pohřbeni otcové naši.

Úkol 7.

Situace dnešní doby a tisk.

Ohromnou důležitost špatného tisku poznali v první řadě židé. Před válkou byla ve Vídni rozšiřována brožurka, sepsaná od několika rabínů, ve které dávají svým souvěrcům rady, jak se mají chovati. Rady tyto jsou velice zajímavé. Nás však zajímá v první řadě následující, ve které se praví:

»Podporujte špatný tisk a špatná divadla! Vypudme odtud křesťany! Tiskem můžeme udělati právo neprávem, hanbu ctí! Tiskem můžeme otrásati trůny a rozváděti rodiny. Tiskem můžeme pochovati všechny víru v to, čeho si dosud naši nepřátelé vážili! Tiskem můžeme zničiti úvěr a rozpoutati vášně. Tiskem můžeme rozpoutati válku a způsobiti mír, slavným učiniti i zhanobiti. Kdo má tisk, má ucho národa. Až bude mít židovstvo peníze i tisk, může se otázati: »Kdy se nám uráčí posaditi si na hlavu korunu, jež jest naší, vstoupiti na trůn a zamávati mocným žezlem nad národy světa?«

Tolik praví ona rada . . .

Je nesporné, že židé si vzali opravdu tuto radu k srdci! Že je možno chytrým a ustavičným užíváním tisku udělati národu z nebe peklo, a zase naopak mu vsugerovat, že nejbídnější život je rájem, to věděli a znali jen židé a také vždy podle toho jednali. A my si musíme doznati, »že sedí na trůně a mávají mocným žezlem nad národy světa.«

Že světový kapitál je v rukou židů, víme všichni dávno. Že i tisk světový, druhá té doby největší moc, je v rukou židovských, je dokladem několik následujících poznámek:

Kdo chce vydávati denně vycházející list, potřebuje kapitálu. List takový stojí do roka statisíce, ne-li miliony. Poněvadž do novin je mnoho peněz potřebí, vidíme proto světový tisk v rukou židovských, protože i peníze jsou v jejich rukou. Sta a sta časopisů jsou jejich majetkem a tisíce a tisíce časopisů slouží jejich zájmům a kapitálu. Není jediné země, ve které by neměli v rukou největší část tisku.

»Times«, největší to noviny světa o milionovém nákladu, jdoucím do celého světa, jsou majetkem židů. Světové korespondenční kanceláře, které zásobují veškeré noviny zprávami, jsou v majetku židů, jako Havas, Stefani, Daily Telegraph, Reuterova kancelář a jiné. Majitelem Mezinárodní insertní kanceláře, která má své filiálky ve všech větších světových městech, je Rudolf Mosse. Hlavní listy vídeňské, budapešťské, pařížské a londýnské a svého času i berlínské jsou většinou židovské. Většinou jedná se o vedoucí listy se statistickými náklady.

Jsem přesvědčen, že kdyby katolický tisk byl významným obchodem — což ani zdaleka není — setkali bychom se s ním i u nás. Vám chudě, skromný a potřebný katolický tisk není pro mě žádným zájmem!

Jak se k takovému špatnému tisku zachováti? Zeďa krátce a jednoduše. Nemim takového tisku pouštěti do rodiny, kde jsou kořeny a veškeré podmínky přirozeného základu společnosti. Nemim jej pouštěti tam, kde je vlastně své místo výchovy, která se stává často jedinou a směrodatnou pro celý život, která je prvou školou mravnosti, lidskosti a lásky k bližnímu. Tuto rodinu musím v své řadě brániti před vlivem špatného tisku, který je mocnější ze všech špatných vlivů, které dnes rozvrtně působí na rodinu.

Nemim takového tlaku kupovati! Tím rozmnožujeme počet jeho odběratelů. Třeba je to pouhých 20 haléřů. Podporujeme tisk, který ubíjí věčné štěstí naše i jiných, který i v pozemských věcech je mnohdy pro nás neštěstím. Ještě za všechno to zlo mu platíme, aby mohl existovati a byl proti nám silnější. Tohoto zla si, bohužel, ani neuvědomujeme.

Musíme co nejúčinněji čeliti špatnému tisku budováním a podporováním tisku katolického.

Pro katolický tisk musíme přinášeti oběti, neboť neběží jen o záchranu obyčejných tvrzí politických. Běží o záchranu víry, běží o záchranu všeho! Katolický tisk je pro tuto záchranu prostředkem nejdůležitějším — a za takových okolností musíme obětovati mnoho. Běží o záchranu demokracie.

Naše demokracie nemůže býti bez náboženství. Nemůže býti bez obecného mravního řádu na základech křesťanství. Nemůže býti bez náboženství, protože v demokracii náboženská výchova povah a vnitřní život všech lidí je základem všeho.

K tomuto základnímu názoru přijde se někdy dosti pozdě, ale přece:

Jiří Clemenceau, francouzský ministerský předseda, jedna z nejznámějších a nejvýraznějších postav světové války i po válce, který byl znám jako rozhodný bezvůle, napsal krátce před svou smrtí r. 1929 svému příteli Herliovi tento dopis:

„Milý příteli, opouštím tento svět. Je Vám známo, že po celý svůj život jsem potíral náboženství a že stejně činil příslušníci mé republikánské strany. Teď jsem ale přesvědčen, že je vůbec nemožno stavěti žádný společenský řád na bezvěreci. Kdybych bý-

Jsem přesvědčen, že kdyby katolický tisk byl významným obchodem — což ani zdaleka není — setkali bychom se s nimi i u nás. Však chudý, skromný a potřebný katolický tisk není pro ně žádným »kšeftem«!

Jak se k takovému špatnému tisku zachovati? Zcela krátce a jednoduše. Nesmím takového tisku pouštět do rodiny, kde jsou kořeny a veškeré podmínky přirozeného základu společnosti. Nesmím jej pouštět tam, kde je vlastně prvé místo výchovy, která se stává často jedinou a směrodatnou pro celý život, která je prvou školou mravnosti, lidskosti a lásky k bližnímu. Tuto rodinu musím v prvé řadě bránit před vlivem špatného tisku, který je mocnější ze všech špatných vlivů, které dnes rozvrtně působí na rodinu.

Nesmíme takového tisku kupovati! Tím rozmnožujeme počet jeho odběratelů. Třeba je to pouhých 20 haléřů. Podporujeme tisk, který ubíjí věčné štěstí naše i jiných, kterých i v pozemských věcech je mnohdy pro nás neštěstím. Ještě za všechno to zlo mu platíme, aby mohl existovati a byl proti nám silnější. Tohoto zla si, bohužel, ani neuvědomujeme.

Musíme co nejúčinněji čelit špatnému tisku budováním a podporováním tisku katolického.

Pro katolický tisk musíme přinášeti oběti, neboť neběží jen o záchranu obyčejných tvrzí politických. Běží o záchranu víry, běží o záchranu všeho! Katolický tisk je pro tuto záchranu prostředkem nejdůležitějším — a za takových okolností musí me obětovati mnoho. Běží o záchranu demokracie.

Naše demokracie nemůže být bez náboženství. Nemůže být bez obecného mravního řádu na základech křesťanství. Nemůže být bez náboženství, protože v demokracii náboženská výchova povah a vnitřní život všech lidí je základem všeho.

K tomuto základnímu názoru přijde se někdy dosti pozdě, ale přece:

Jiří Clemenceau, francouzský ministerský předseda, jedna z nejznámějších a nejvýraznějších postav světové války i po válce, který byl znám jako rozhodný bezvěrec, napsal krátce před svou smrtí r. 1929 svému příteli Herléovi tento dopis:

»Milý příteli, opouštím tento svět. Je Vám známo, že po celý svůj život jsem potíral náboženství a že stejně činí příslušníci mé republikánské strany. Teď jsem ale přesvědčen, že je vůbec nemožno stavěti řádný společenský řád na bezvěrectví. Kdybych bý-

val přišel dříve k tomuto přesvědčení, tak bych je býval hlásal bez bázně a beze strachu tak, jak to činíte Vy. Zmocňuji Vás, abyste sdělil moje nynější přesvědčení mladé generaci francouzské. Ulehčil jsem tak svému svědomí.«
»La Croix 1933.«

Bez silného a vyspělého tisku není ani možno, aby katolici podnikli na obranu svých nejsvětějších zájmů a práv nějakou politickou akci většího slohu, neboť v dnešním veřejném životě nestačí jen přijít s velkou a spravedlivou myšlenkou. Každá myšlenka musí vyvolat ve veřejném mínění přiměřenou ozvěnu. Ale jak jsem již několikrát zdůraznil:

Pánem veřejného mínění je jedině tisk. Když tisk bude stát proti této myšlence netečně nebo dokonce nepřátelsky, pak zanikne, zhasne, i kdyby plála plamenem největší pravdy a nadšení.

Mnoho příčin nespokojenosti tkví v nás samých. V našem nedostatku katolické disciplíny ve snažení pro velkou věc celku. Tkví v rozkouskování, nesoustředěnosti, decentralisaci celého tisku katolického. Tkví příliš na osobních a bohužel někdy i hmotných zájmech jednotlivců! Tkví ve spoustě časopisů z větší části malých, nedokonalých a nezralých, neodpovídajících vůbec dnešním požadavkům kladeným dobou na časopis, a přec vydávaných s jistou umíněností a hájených v duchu prudké a výlučné nesnášenlivosti, ze vzdoru a nedůvěry, v naprostém nedostatku kázně a pořádku, jenž jediný může dosíci velkých výsledků.

Soustředme náš katolický tisk náboženský i politický do několika mohutných, silných a vlivných tiskových orgánů! Zbavme se malosti, braňme se zbytečnému drobení a plýtvání energie v časopisech tisknutých ve směšně malých nákladech a vydávaných více z osobní »cti a prestiže«, které jsou sice mocné a silné v ničení a kritice, ale bohužel velice slabé v tvoření a budování. Vytvořme jednotný a silný katolický tisk! Budete překvapeni, co může vykonat časopis pro lid, pro víru, pro stranu, národ i stát, má-li náklad když ne milionový, tedy aspoň statisícový!

Zajistiti celému katolickému tisku vedoucí postavení je naším hlavním úkolem. Vyprostiti jej ze stálého obranného postavení, nutného nesjednoceností, jíti s ním na mocný výboj! Zavazuje nás k tomu svrchovanost a velikost katolické myšlenky, která září v celém světě nade vším ostatním myšlením. Nejlepší myšlenka musí mít nejlepší a nejsilnější tisk, vynikající obsahem, formou i velikostí nad tiskem jiným. Katolickému tisku nastává u nás nová doba, plná nových úkolů, jichž nutno do-

sáhnouti! Jinak by to byla cesta zpět! To nesmíme dovolit za žádnou cenu. Naši jedinou a velkou snahou musí býti zabezpečiti katolickému tisku takové postavení, jaké si svým významem zaslouží. Postaviti mohutnou tiskovou baštu sjednoceného a silného katolického tisku! Postaviti tiskovou tvrz, která bude nedobytná těžkým střelám tisku nepřátelského a kde najde bezpečné ochrany a útočiště vše co je katolické — křesťanské!

Pak a jedině pak nastane ta radostná práce pro celé lidové hnutí, pak přijde ono pravé nadšení, jež uprostřed překážek sbírá novou sílu, místo planého nadšení, které klesá po první upomínce z tiskárny.

Chci tvrdit, že spojený a soustředěný dnešní katolický tisk je natolik silný, aby dovedl svým vlivem působiti a změnití názory dnešního veřejného mínění.

Pak přestane nesjednocenost, která nás stále souží, která rozmnožuje spolky a společnosti a překáží velkému živelnému hnutí.

Jestliže v katolickém tisku i ve spisech katolických státovědců, národohospodářů a sociologů se neustále píše o myšlenke stavovské, má to svůj dobrý důvod ve všeobecném přesvědčení našich sociálních teoretiků, že stavovské zřízení společnosti odpovídá přirozenému stavu věci a že ve stavovském společenském zřízení mohou katolíci poměrně nejlépe plniti svoje poslání.

A jestliže pak sám sv. Otec určil ve své encyklice *Quadragesimo anno* hlavní směrnice příští katolické sociální politiky ve smyslu stavovské myšlenky a tuto adresoval všem katolíkům celého světa, nemůže býti pro ni lepšího doporučení. V encyklikách dostal vždy náš tisk včas správné směrnice pro práci budoucí. Cítíme, že v tušení budoucích dob jdeme před ostatními. Celý svět čím dále, tím pozorněji poslouchá hlas náměstka Kristova, když v okružních listech ukazuje lidstvu jediné správnou cestu k sociálnímu pokoji a k hospodářskému pořádku.

A to nás právě naplňuje hrdostí a neotřesenou důvěrou v brzkou budoucnost — kdy my, katolíci, budeme vlivem svého tisku měnití názory veřejného mínění.

Velká armáda lidového hnutí bojuje zápas opravdu velkolepý. Je přímým dědicem všech tradic, jež vždy chtěly odstraniti všechny bludy, mezi něž nepatří jen komunismus, ale všecko, co odporuje katolickému a křesťanskému učení lidu. Stát

musí tento náš cíl pochopit, protože je to i v jeho zájmu, a to je hlavní smysl našeho boje o vliv ve státě! Tomuto zápasu nepřihlíží katolický tisk nečinně. Správně chápe přelom doby, chrání pevnost našeho demokratického zřízení, přispívá svým vlivem k soustředění všech katolických sil ve státě a slouží všeobecným zájmům celého státu.

Státnická a prozirává, vždy jasná a otevřeně pravdivá politika lidového hnutí, tlumocená katolickým tiskem, přinesla vždy dobré a užitečné ovoce státu, národu i katolictví, a je radostno pozorovati v posledních dobách přímo okázalý vzrůst prestiže, vlivu i váhy katolicismu v republice Československé.

Čím více bude náš katolický tisk žítí a podržovati se zásadám, na nichž spočívá program čsl. strany lidové, čím více bude své vlastní cíle podržovati jednotě a zájmům celého národa, čím více bude ponechávati vedení osobám, které jsou s to, aby nestranně uznaly vše, co jest zdravé a prospěšné v názorech našich politických protivníků a po případech tyto názory hájily s nimi, tím více bude sloužiti lidu a křesťanství.

Nesmí se však nikdy spokojiti s ustálenými názory politických protivníků na naše katolictví. Nesmí přijímati bez kritiky, ovšem spravedlivé, mínění a názory, nápady i činy ani největší autority, nesmí se bát říci a napsati pravdu, vždy jen pravdu, i když se to zdá netaktiční, netaktické a nediplomatické z přílišného ohledu na to neb ono politické souručenství.

Každý uvědomělý katolík je přímo povinen účastniti se veřejného života politického! Křesťanství nezáleží jen v určitých obřadech, nýbrž i v určitém názoru na svět, a cíl všech věcí, všeho dění ve světě.

S tohoto hlediska je jasno, že činnost politická, prodchnutá zásadami evangelia, je logický důsledek náboženské víry. Opravdový katolík nemá a nesmí si nechati ujíti příležitost, jakou je politická činnost, a bojovati za své ideály dobra a proti mravnímu zlu ve společnosti a státě. Proč by měl katolík ponechávati věci politické, na nichž záleží a závisí blaho fyzické, hmotné prospěchy a věci mravní i duchovní jeho spolubližních? Proč nechává právo rozhodovati o těchto věcech zástupcům názorů protikřesťanských?

Opravdový katolík má horlivou činností politickou urychlovati a umožňovati, pomáhati uskutečňovati sociálně-hospodářský řád, v němž nerozhoduje ani touha po mamonu, ani prospěch jedné třídy, vyvolávající stálý boj bratra proti bratru, nýbrž vzájemná láska, spravedlnost a upřímná pospolitost všech!

Politiku ve státě provádějí politické strany, které za pomoci

svého tisku usilují o úpravu společenských, hospodářských i sociálních poměrů a nabytí vlivu ve státě na základech zásad svého programu, o úkolech státu, o významu jednotlivých tříd a stavů v národě.

Společný tento zájem sjednocuje a sdružuje občanstvo v politickou stranu! Všichni katolíci musí se soustředit ve straně, která je jim nejbližší! A to jest čsl. strana lidová.

Katolík musí hodnotiti politiku lidové strany ve státě, musí si uvědomiti, že poslední doba byla jednou z nejtěžších za trvání republiky. Bylo to období vysokého mezinárodního ohrožení samostatné existence státu a záměrného a soustředěného tlaku tisku zahraničního na nás následkem přesunu v evropské rovnováze. Byla to doba, v níž vyvrcholila hospodářská krise světová. Byla to doba rozhodného boje o další směr vnitřní politiky československé. Šlo o to, zda budeme budovat skutečnou demokracii, spočívající na spolupráci a odpovědnosti všech politických sil, které tvoří čsl. demokracii, či zda podlehneme po cizích vzorech totalitním snahám a nadvládě některé z nich.

Ve všech těchto třech směrech, v určení a udržení politiky zahraniční, v zajištění vnitřní demokratické spolupráce v republice i v úsilí překonati hospodářskou krizi přispěla politika lidové strany ve vládě aktivně k upevnění republiky navenek i uvnitř a splnila tak za pomoci svého tisku vysoký svůj státní úkol politicky, sociálně i kulturně.

Katolík musí hodnotiti politiku strany, protože je velkou zárukou, že československá demokracie zachová svůj režim svobody, jež jediné umožňuje katolíkům svobodný rozvoj jejich křesťanského a národního zápasu. Proto je politická moc našich katolíků terčem útoků všech, kteří by je nejraději zbavili všech práv. Katolíci musí se brániti: cítí, jaké výhody má dobře chápaná a spravedlivá demokracie pro život Církve ve státě a pro zápas o křesťanský stát.

Demokracie v národě katolickém je dnes bez samostatné politické moci a bez silného politického tisku nepředstavitelna, proto katolíci nesmí se nikdy vzdáti přímého vlivu spoluříditi stát a uplatňovati v jeho řízení blahodárné zásady světového i národního katolického programu.

Úkol 8.

Směrnice katolické sociální politiky.

Víme všichni dobře, jak to vypadá v sousední říši německé, v době, kdy uvědomili katolíci v našem národě zahájili akci k rozšíření svého politického tisku. Naše země zachovala tiskové svobody svému lidu i v nejkritičtějších dobách, a je jenom na katolících, aby jí co nejvíce použili pro propagandu svých velkých náboženských, národních i sociálních ideálů. Prostý pohled přes hranice našeho státu postačí a je poučí, jak si mají vážit svého tisku, bez něhož by byl osobitý život a politický zápas katolíků nemožný.

Z toho však pro ně vyplývá velká a odpovědná povinnost: tisk lidového hnutí odebrat a šířit, aby se stal ještě více platným a výborným pomocníkem nové vlny katolického sebevědomí.

Tisk naší politické strany je chudý tisk, protože naše strana je hnutím lidí chudých. Co si sami nedáme, nikdo nám nedá! Nemáme žádných politicko-finančních pramenů. Budují-li katolíci svůj tisk, budují si jej chudí katolíci sami pro sebe, pro svou víru a pro svoje přesvědčení. Nikdy ne pro zájmy koncernů a monopolů. Budují jej pro budoucnost svých dětí!

Představitelem je největší a nejvýznamnější katolický politický list »Lidové listy«, které nejen svým vysokým nákladem, nýbrž i průbojným rázem a úrovní jsou vedoucím listem katolického lidového hnutí. Neomezují se pouze na službu informační, nýbrž tlumočí mínění veřejné a zastávají názor světový. Je to list založený na světovém katolickém nazírání, jenž spolupracuje těsně s celým katolickým hnutím, hájí a uplatňuje katolické zásady v denním zápasu politických stran. Stojí vždy na stráží zájmů katolických, národních i lidových. Zasáhl vždy včas k prospěchu celku do náboženských, národních i státních osudů jako činitel rozhodující, jak je uznáváno na všech stranách.

Nejsou to věru malé úspěchy, vydobyté čsl. stranou lidovou za spolupráce katolického tisku, jak píše prof. Strakoš:

Politickým úsilím zabránilo se především rozluce církve od státu, zajištěno hmotné postavení kněžstva úpravou kongruy, která zabezpečuje kněžstvu existenční minimum, zabráněno další parcelaci církevních statků, zabráněno zrušení katolického školství, znemožněno odnětí práva vysokého školství (fakulty) theologickým fakultám pražské, olomoucké a nově zřízené fakultě bratislavské, ponecháno povinné vyučování náboženství na školách obecných, měšťanských (vyjma čtvrtý ročník) a středních až do třídy páté. Církvi přiznáno právo státní dotace na potřeby kultu, kněžímu vyučujícím náboženství na školách státních přiznáno právo pragmatikální parity s ostatními učiteli a

profesory, uznána zvláštní duchovní správa v armádě, ponechány církví zasvěcené svátky, zabráněno odstranění křížů ze škol, uznána revize učebnic, urážejících základní principy katol. náboženství a skreslujících dějinné události církevně-náboženské, zmařeny pokusy o zavedení nuceného civilního sňatku, stejně jako pokusy o převzetí matrik a charitativních ústavů církevních.

Postupně také byla zdolávána protikatolická animosita, příznačná v prvních letech samostatného státu pro projevy nejen veřejných činitelů různých stran, ale i přímo představitelů a členů vlády.

* * *

Čím

budeme bojovati, aby styky mezi národy byly řízeny duchem pravé demokracie, práva, mravnosti a spravedlnosti na základě bratrství všech národů?

Katolickým tiskem!

Čím

budeme bojovati v mezinárodní politice, aby rozhodovalo právo a ne násilí, o rovnoprávnost velkých i malých států, o úplnou volnost hospodářského vývoje každého národa?

Katolickým tiskem!

Čím

budeme usilovati, aby stát byl orgánem práva, kultury a společenského blaha ve prospěch tělesného, duchovního a mravního rozvoje každého občana?

Katolickým tiskem!

Čím

budeme usilovati o nový společenský řád, o nové spravedlivé řády politické, kulturní a sociální ve svobodné, demokratické Československé republice v duchu křesťanské solidarity a na základě rovnoprávnosti všech tříd národa, o rovnoprávné účasti všech vrstev na veřejných úřadech a zřízeních ve státě, bez ohledu na výsady kteréhokoliv stavu?

Katolickým tiskem!

Čím

budeme podporovati snahy o naplnění československého národa duchem křesťanským, který by pronikal veškerým životem veřejným i soukromým, o zásadu nábožensko-mravní výchovy ve škole, o svobodu vyučování a výchovu?

Katolickým tiskem!

Čím

budeme chránit a podporovati rodinu, ženu, mládež, křesťanské snahy osvětové v umění, vědě, literatuře, křesťanské organizace lidovýchovné a tělocvičné, svobodu a samosprávu Církve?

Katolickým tiskem!

Čím

budeme hájiti rovné, tajné právo hlasovací mužů a žen, spravedlivé sociální zákonodárství při úplné rovnosti a zájmové souřadnosti všech stavů, ochranu práce i spravedlivě nabytého soukromého majetku?

Katolickým tiskem!

Úkol 9.

Zásluhy katolického tisku.

Musíme si přiznati a zdůrazniti, že stanovisko našeho katolického tisku k odborovým organizacím není takové, jaké by mělo býti. Veliká většina organizovaných dělníků jest v marxisticky orientovaných odborových organizacích a tam jsou odkázáni úplně na sebe a nemají vlivu na vedení.

Jest přirozenou povinností katolického tisku všemi silami podporovati snažení o vybudování a zakládání křesťanských odborových svazů. Dnešní stav je politováníhodný, poněvadž neodpovídá skutečnému rozvrstvení sil, neb skutečných katolíků mezi dělníky je mnohem více. Musíme však přiznati, že křesťanské odborové organizace, pokud jde o jejich organizační sílu, stojí daleko za marxistickými svazy.

Dělnictvo hrálo a bude i v budoucnu vždy hráti důležitou úlohu v zápasech o nové uspořádání našeho společenského a hospodářského zřízení. Nemůže nám býti proto lhostejné, koho dělnictvo bude následovati v otázkách politických a hospodářských.

Chceme-li, aby sociální, státní a kulturní světový řád, jaký je cílem každého katolíka, byl uplatněn v příštím zřízení světa, chceme-li, aby byl katolicismus silou, která má proniknouti všechny tyto oblasti

života, pak jest nejodpovědnější povinností katolického tisku a hlavně tisku odborového, starati se o dělnictvo a jeho organisování.

Vždyť dnes odborové organisace jsou vedle politických stran nejdůležitějším činitelem ve státě. Naše demokracie nemůže se omezit jen na pole politické, ale musí býti zdemokratisován náš život hospodářský, řízení výroby i obchodu,

proto poroste do budoucna stále význam odborových organisací, proto musíme budovati na širších základech tisk odborových organisací, by nás nenašla příští doba nepřipravené.

Dnes naše situace je podstatně příznivější, než byla kdykoliv jindy. Máme k dispozici velkou a moderní knihtiskárnu. Československá akciová tiskárna je velkým pomníkem práce lidové strany na poli katolického tisku! Byla to čl. strana lidová, která dala podnět k založení ČAT. Účelem této tiskárny bylo také, jak při jubilejní valné hromadě zemský předseda Msgre Stašek zdůraznil, pracovati pro cíle a úkoly lidové strany na poli tiskovém. Tento úkol naše tiskárna po 25 let svědomitě plní a její akcionáři již několikrát dali najevo, že si přejí, aby této zásadě zůstala věrna, byť museli této zásadě přinášeti oběti.

Je třeba mluvit o naší práci na poli katolického tisku za 25 let naší tiskárny, aby naše i celá katolická veřejnost viděla, jak úžasná a síly vyčerpávající činnost se zde koná a jak věrně, obětavě a nenáročně po 25 let slouží českému katolicismu, vydávajíc k šíření katolických myšlenek a zásad i na obranu Církve svaté časopisy, noviny, knihy, brožury i nejrůznější tiskoviny. Můžeme bez chlouby, ale s vědomím jistoty prohlásiti, že naše tiskárna po řadu let nesla tiskové potřeby českých katolíků na svých bedrech. Budiž vzdán dík všem katolíkům, kteří — ať v jakékoli formě oběti — našemu tiskovému snažení pomáhali a naši činnost podporovali. Není to pýcha ani vychloubačnost, pravil pan předseda, ale je to vědomí vykonané pozitivní práce, řeknu-li, že naše činnost tisková je skutečnou Katolickou akcí, jakou nenajdeme často ani v mnohém velkém státě s obyvatelstvem katolickým. Naše podniky navštívili v posledních dobách velmi významní representanti církevní z jiných států, kteří skutečně obdivovali naše tiskové instituce a jejich práci. Proto važme si toho, co dosud vybudováno, a starejme se, abychom pokračovali dále kupředu pod ochranou svatého Michaela archanděla v boji proti kníždům temnosti a pekla,

které pracuje proti království Božímu hlavně a v první řadě pomocí záhubného a protináboženského tisku.

V tomto boji stojí opět ČAT v první řadě. Je vydavatelkou největších náboženských výchovných týdeníků: »Neděle«, »Katolická žena« a »Dětská neděle«. Tyto opravdové »tři zdroje dobré četby« konají obrovský apoštolát v Československé republice, uvážíme-li, že těchto časopisů každého týdne vyjde více než 300.000 výtisků. Toto ohromné rozšíření umožňuje jejich levná cena, neboť všechny tyto tři časopisy prodávají se za 1 Kč týdně, i jejich krásný obsah a bohatá výprava. Tyto tři časopisy svým nákladem dosáhly čísla, jakého jsme v katolickém tisku dosud neměli, a znamenají ohromný přínos pro celý katolický život v našem státě.

K posouzení pak celého našeho tiskového podniku ČAT bylo od r. 1918 až do polovice r. 1937 vydáno celkem: a) politických deníků přes 205.000.000 výtisků, b) politických týdeníků, čtrnáctideníků a měsíčníků skoro 20.000.000 výtisků, c) katolického tisku nepolitického přes 100.000.000 výtisků.

Bylo již několikrát řečeno, že soukromým podnikáním pomáhá se odstraňovati nezaměstnanost. Také my chceme pomáhati k tomu, aby stále více a více lidí nalézalo zaměstnání.

Chceme a také pracujeme proti nezaměstnanosti ovšem způsobem, který se liší od způsobu marxistického, kterýžto způsob ustrnul na předpokladech a naukách o jednotném třídním boji proletariátu a neuvědomil si, že zájmy nezaměstnaných se trvale rozcházejí se zájmy dělnictva zaměstnaného. Je to až někdy zoufalá nenávisť ke všem a ke všemu. V tomto prostředí těchto bez vlastní viny vyřazených nešťastníků z výrobního procesu daří se každé demagogii, šířené tiskem z prava i z leva. Náš katolický tisk pokusil se řešiti tuto ožehavou otázku zcela jinak.

Že katolickým tiskem bojujeme i proti nezaměstnanosti, toho dokladem je několik dat časopisu »Neděle«, který jistě všichni znáte:

V roce 1935 bylo spotřebováno na tisk »Neděle« 160.000 kg papíru. K jeho výrobě bylo potřebí asi 420.000 kg dřeva, nehledě k ostatním chemikáliím. Z toho měli práci: dřevorubci, kteří stromy kácí, voraři, kteří dřevo plaví, povozníci, kteří dřevo dopravují na pily, kde se dřevo řeže a zpracuje. Dále jsou to dělníci a úředníci papíren, kde se papír složitým způsobem vyrábí, a konečně železnice, která papír dopraví do tiskárny, tedy další a další řady zaměstnanců, kteří našim přičiněním nacházejí obživu. A to je teprve začátek naší práce — to je teprve papír!

V tiskárně samotné zaměstnáváme na 400 zaměstnanců — dělníků i úředníků — kterým poskytujeme obživu, ale nejen

těmto zaměstnancům, nýbrž i dalším nejméně 1000 příslušníkům jejich rodin. Kromě tohoto půl druhého tisíce lidí, na naší tiskárnu přímo odkázaných, pomáháme zaměstnávatí další tisíce spoluobčanů pracujících v elektrárnách, plynárnách, dolech, na poštách, dráze, vodárnách atd. atd. Tím však ani zdaleka nejsou vypočítáni všichni ti, kterým ať již přímo nebo nepřímo dodáváme práci a pomáháme zaopatřiti chléb. Papírna, elektrárna, plynárna, doly, továrny na barvy a dlouhé řady podniků jiných, které jsou našimi dodavateli, potřebují opět ku provozu uhlí, a tím dávají zaměstnání horníkům na dolech, potřebují plyn z plynáren, vodu z vodáren, elektrický proud z elektráren atd. Řetěz ani ještě nyní není uzavřen... Peníze, které dostanou od nás tyto podniky a tím jejich zaměstnanci, nerůstanou nečinné. Kupují se potraviny, denní potřeby, oblek, obuv atd., tím dostanou opět nepřehledné řady lidí zaměstnání.

Každý nový odběratel katolického tisku, kterého získáte v kruhu svých známých, odstraňuje nezaměstnanost!

Tím budete bojovat i vy proti nezaměstnanosti!

Chceme,

aby se v lese kácelo více dřeva,

chceme,

aby se v papírnách vyrábělo více papíru,

chceme,

aby se v tiskárně více tisklo,

chceme,

aby pošta a železnice měly od nás větší příjmy,

chceme,

aby nám a našim dodavatelům dodávaly doly více uhlí, elektrárny více proudu, plynárny více plynu, vodárny více vody,

chceme,

aby katolický tisk dával více chleba těm, kteří jej mohou nalézt při zvýšené výrobě a tím i větší spotřebě surovin pro naše katolické časopisy!

Úkol 10.

Čsl. strana lidová a politický tisk.

Milí přátelé, vynasnažte se, aby každý náš stoupenec odebíral některý z našich katolických časopisů. Jsme tím povinni lidové straně i sami sobě, budoucnosti svého stavu i národa, aby v něm naše křesťanské zásady došly všude patřičného uplatnění!

Tisk, dobrý katolický tisk náš, který nelichotí zkaženému srdci, nýbrž pravdu poví, i když se nelíbí, který bojuje jenom prostředky dovolenými, úplatků ani insertů nemravných nepřijímá, který neboří, nýbrž staví — a právě proto potřebuje podpory největší!

Důstojné průběhy a úspěšný výboj našich posledních akcí tiskových ukazují, že lidovecký tisk setkává se s velkým a nebývalým porozuměním nejen u našich stoupenců organisovaných, ale i širších neorganisovaných vrstev pracujícího věřícího lidu.

Potěšitelné zvýšení nákladů všech našich časopisů během ne celého roku jest důkazem více než přesvědčivým. Netajíme se však s tím, že daleko ještě nejsme spokojeni: ani s dosavadním vybavením našich listů ani s jejich nákladem. Chceme a musíme býti v každém směru dokonalejšími, a také budeme! Trváme však na nejprvnější a nezákladnější povinnosti každého našeho stoupence, že musí odebírat i čísti svůj tisk!

Příhláškou nezíská se přesvědčení!

Přesvědčení nezíská se ani legitimací!

A legitimace není ještě přesvědčení!

Ti z nás, kteří se ohánějí v každé situaci a při každé příležitosti legitimací strany a při tom čerpají svoji denní duševní potravu ze zdrojů tisku nepřátelského, jsou v četných případech lidového hnutí politického neb náboženského jen překážkou a přítěží!

Osobní přesvědčení musí býti v souladu s přesvědčením politickým a příslušnost k politické straně musí býti mravní a nikdy ne prospěchářská, jinak strana nese určitě v sobě zárodek neodvratného rozkladu.

Pravím to otevřeně a jasně, aby to všichni slyšeli, neboť stále ještě platí heslo, že ve vědění je síla, která organisaci propůjčuje moc. Toto pravé vědění získává se především čtením vlastního tisku, a proto všichni věrní stoupenci, aniž by se zříkali ostatních zdrojů vzdělání, dají a musí dáti vždy přednost tisku své strany, který je jednou z nejdůležitějších zbraní našich společných politických a hospodářských zápasů.

Staňte se proto všichni jeho šířiteli! Jděte dobývat srdce lidská a podmaňujte je mravností, pokorou a vírou! Katolický tisk dává pohodu klidu a míru, utišení v dnešní době a konejší zmatky a bludy!

Po této stránce hybnou pákou našeho tiskového snažení má se stát nová organizace tisková československé strany lidové, jejímž úkolem bude ustanoviti v každém místě tiskového jednatele, který by kolportoval všechny katolické časopisy, vydávané ČAT, a byl moderním tiskovým apoštolem v každé obci. V každém okresu pak tito místní jednatelé seskupí se v okresní sbor tiskových jednatelů, v jejichž čele bude státi okresní tiskový jednatel, který bude dohlížeti a pracovati k dokonalé tiskové organizaci ve svém okresu. Okresní tiskoví jednatelé utvoří opět krajský sbor tiskových jednatelů, v jehož čele bude státi krajský tiskový jednatel, jehož úkolem bude pečovati, aby tisková organizace v celém kraji byla provedena dokonale, zabíhala do každého místa a do každé obce.

Celou tuto akci bude řídit Ústřední organizace tisková, zvaná Liga šířitelů katolického tisku, jejíž počiny budou znamenati opravdu pozitivní práci na tiskovém poli katolickém a československého katolicismu vůbec.

Prátelé, staňte se členy Spolku pro podporování a vydávání katolického tisku s ročním příspěvkem Kč 5.—, který vydává ročně na 22 milionů výtisků časopisů.

Bez podpory velkokapitalistů bijeme se o pravdu Kristovu v našem státě v záplavě nekřesťanského a bezbarvého tisku! Váš příspěvek s příspěvky desetitisíců uvědomělých katolíků pomůže k uskutečnění příkazu velikého biskupa Brynychy:

Proti tisku tisk, proti knize kniha a pravda Boží proti satanově lži!

V dobách předválečných existoval u nás »Piův tiskový spolek«, který ze svých finančních prostředků podporoval katolický tisk. Tento spolek již neexistuje. Spolek pro podporování a vydávání katolického tisku tento vznešený úkol převzal. Staňte se proto všichni členy!

Dobrá věc musí nakonec vždycky zvítěziti. Život dal za pravdu nám a náš program vycházející z věčných pravd, přisvojuje si nyní kdekd. Nesmíme se státi ve velké době malými. Každý musíme přinést nějakou oběť. Všichni dohromady! Dnes není doba k uplatňování osobních věcí a malicherného škorpení. Všichni dohromady k radostné, poctivé a obětavé práci: K šíření a podporování katolického tisku!

A proto, milí přátelé, radostnou práci konejme s radostnou myslí, neb není záslužnější a radostnější práce nad šíření pravd věčných do lhostejných a otrávených dnešních srdcí lidských!

Zejména vás prosím, abyste pracovali mezi katolíky stran jiných a získávali je za čtenáře našeho katolického tisku!

Děkuji vám! Zdař Bůh!

Závěrečný úkol.

Jak budete šířit katolický tisk?

Jak budete bojovat proti špatnému tisku?

Jak zlepšit katolický tisk náboženský i politický?